

Rozhodnutí v trestním řízení a opravné řízení

Marek Fryšták

katedra trestního práva

Rozhodnutí v hlavním líčení

□ rozhodnutí meritorní povahy

□ rozsudek

- odsuzující
- zprošťující

□ usnesení

- o zastavení trestního stíhání
- o schválení narovnání a zastavení trestního stíhání
- o postoupení věcí jinému orgánu

□ rozhodnutí zatímní či jiné povahy

□ usnesení

- o přerušení trestního stíhání
- o předložení věci k rozhodnutí o příslušnosti soudu
- o vrácení věci státnímu zástupci k došetření

□ jiná související rozhodnutí a opatření

- o vazbě nebo o dalších zajišťovacích opatřeních
- o vyloučení soudce z rozhodování
- o podmíněném zastavení trestního stíhání

Rozhodnutí rozsudkem

- meritorní rozhodnutí o podané obžalobě při zachování
 - totožnosti obžalovaného
 - totožnosti skutku
 - možnosti odchýlit se od právní kvalifikace skutku v obžalobě

- totožnost skutku mezi obžalobou a rozsudkem je zachována, je-li
 - úplná shoda jednání i následku
 - shoda jednání při odlišném následku
 - shoda následku při odlišném jednání
 - částečná shoda jednání nebo následku v podstatných okolnostech

□ nepřichází-li v úvahu jiné rozhodnutí, jímž může být např.

- o zastavení trestního stíhání
- o postoupení věci jinému orgánu
- o vrácení věci státnímu zástupci

□ odsuzující rozsudek

- obžalovaný se uznává vinným spáchaným trestným činem a případně se mu ukládá sankce (trest a/nebo ochranné opatření) nebo se upouští od potrestání

□ zprošťující rozsudek - obžalovaný je zproštěn obžaloby z důvodů podle § 226 TŘ, protože

- nebylo prokázáno, že se stal skutek, pro nějž je stíhán
- v žalobním návrhu označený skutek není trestným činem
- nebyl prokázáno, že tento skutek spáchal obžalovaný
- obžalovaný není pro nepřičetnost trestně odpovědný
- zanikla trestnost činu

Rozhodnutí mimo hlavní líčení

- mimo hlavní líčení lze rozhodnout ve veřejném nebo neveřejném zasedání o
 - zastavení trestního stíhání (obligatorním nebo fakultativním)
 - podmíněném zastavení trestního stíhání
 - schválení narovnání a zastavení trestního stíhání
 - přerušení trestního stíhání
 - odstoupení od trestního stíhání mladistvého

Rozsudek - § 120 a násl. TŘ

- rozhodnutí ve věci samé - § 225 a násl. TŘ

- rozsudek po úvodních slovech "Jménem republiky" musí obsahovat

- označení soudu, o jehož rozsudek jde, i jména a příjmení soudců, kteří se na rozhodnutí zúčastnili
 - úplný název, tj. stupeň sídlo, resp. pobočka
 - funkční označení včetně akademického titulu
 - nikoliv náhradní předseda senátu a náhradní přísedící

- den a místo vyhlášení rozsudku

- přezkoumání toho, zda v daném okamžiku rozhodoval věcně a místně příslušný soud

- přezkum toho, zda v postupu soudu nejsou průtahy

- výrok rozsudku s uvedením zákonných ustanovení, jichž bylo použito

- výrok musí být konkrétní, jasný a nesmí vzbuzovat pochybnost o vůli soudu

□ výrok o vině

- věta skutková - popis skutku, který musí být vymezen tak, aby nemohl být zaměněn se skutkem jiným
- věta právní - právní kvalifikace dle příslušného ustanovení TrZ

□ výrok o trestu

- zákonné pojmenování ukládaného trestu s uvedením příslušného zákonného ustanovení, podle kterého je trest ukládán

- výrok o náhradě škody, nemajetkové újmy nebo o vydání bezdůvodného obohacení
 - uložení povinnosti k náhradě
 - stanovení úroků z prodlení, pokud je poškozený požadoval a doba, od které se tyto počítají
- odůvodnění
 - odůvodnění by mělo být vždy v takovém rozsahu, aby bylo přezkoumatelné
 - nemusí být u tzv. zjednodušeného rozsudku

- poučení o opravném prostředku
- obviněný musí být v rozsudku označen údajem svého jména a příjmení, dne a místa narození, svého zaměstnání a bydliště, popřípadě jinými údaji potřebnými k tomu, aby nemohl být zaměněn s jinou osobou
 - hodnost obžalovaného a útvar, jehož je příslušníkem
 - těmito jinými potřebnými údaji může být např. rodné číslo, přezdívka nebo u žen příjmení za svobodna
- pokud oprávněná osoba podala opravný prostředek v důsledku nesprávného poučení opožděně, ale stále ve lhůtě, která jí nesprávně byla soudem stanovena, nelze takový opravný prostředek odmítnout jako opožděný
- pokud chybí údaj o lhůtě k podání opravného prostředku, lze podat v zákonné lhůtě od doručení
- poučení vůbec nebylo dáno, nebo že chyběl v poučení údaj o lhůtě k podání opravného prostředku, anebo že bylo podáno nesprávné poučení, že opravný prostředek není přípustný, bude zpravidla zakládat důvod k navrácení lhůty dle § 61/1 TrŘ (R 49/1998)

Porada o rozsudku - § 126 TŘ

- hlasování o vině,
 - zda se stal skutek, pro který je obžalovaný stíhán
 - zda tento skutek má všechny znaky některého trestného činu
 - zda tento skutek spáchal obžalovaný
 - zda je obžalovaný za tento skutek trestně odpovědný atd.
- v případě pozitivního závěru o vině se přikročí k hlasování o trestu

Vyhlášení rozsudku - § 128 TŘ

- rozsudek je třeba vždy vyhlásit (§ 128/1 TŘ) a vyhlašuje se veřejně (§ 200/2 TŘ) předsedou senátu
 - z důvodu např. hlasové indispozice může vyhlásit i jiný člen senátu
- vyhlašuje se plné znění výroku, podstatná část odůvodnění a poučení o opravném prostředku
- vyhlašuje se zpravidla po skončení jednání, není-li to možné, je odročení nejdéle o tři dny
 - vždy musí vyhlásit senát ve stejném složení, ve kterém rozhodoval (zásada bezprostřednosti)

Vyhotovení rozsudku - § 129 TŘ

- do pěti pracovních dnů
 - v řízení před okresními soudy a ve vazebních věcech v řízení před krajskými soudy jako soudy druhého stupně („odvolacími“)
- do deseti pracovních dnů
 - v ostatních věcech
- do deseti pracovních dnů
 - ve vazebních věcech v řízení před krajskými soudy jako soudy prvního stupně, vrchními soudy a před Nejvyšším soudem
- do dvaceti pracovních dnů
 - v ostatních věcech
- výjimky z těchto lhůt se povoluje ze závažných důvodů, zejména s ohledem na rozsáhlost a složitost věci, v jednotlivých věcech předseda soudu - realita je mnohdy zejména u závažné trestné činnosti trochu jiná

- výjimka z pravidla, že písemné vyhotovení musí obsahovat odůvodnění (zjednodušený rozsudek - § 129/2 TR)

- státní zástupce a obžalovaný (všichni obžalovaní) se vzdali práva na odvolání
- státní zástupce a obžalovaný (všichni obžalovaní) prohlásili, že netrvají na písemném vyhotovení rozsudku
- obžalovaný (každý z obžalovaných) prohlásil, že si nepřeje, ab v jeho prospěch podaly odvolání jiné oprávněné osoby
- poškozený (všichni poškození) a zúčastněná osoba (všechny zúčastněné osoby) se vzdali práva na odvolání

Doručení rozsudku - § 130 TŘ

- obžalovanému, státnímu zástupci, zúčastněné osobě a poškozenému, který uplatnil nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení, a to i když byli při vyhlášení rozsudku přítomni
- má-li obžalovaný obhájce nebo zákonného zástupce, doručí se i jim
- mají-li zúčastněná osoba nebo poškozený zákonného zástupce, doručí se jen zákonnému zástupci; mají-li zmocněnce, doručí se jen zmocněnci
- mladistvý - OSPOD a PMS - § 67/1 ZSM

- nedoručuje se osobám uvedeným v § 247/2 TŘ
 - příbuzní v pokolení přímém oprávněni podat odvolání ve prospěch
- v řízení proti uprchlému se doručuje obhájci (§ 306/1 TŘ)
 - pominou-li důvody pro konání tohoto řízení, je třeba odsouzeného poučit o možnosti podat opravný prostředek
- rozsudek se doručuje do vlastních rukou
 - ve skutečnosti se jedná o dodání do vlastních rukou výhradně jen adresáta
 - v případě obžalovaného je vyloučeno tzv. náhradní doručení (fikce) dle § 64/5 TŘ - pokud mám právo podat si opravný prostředek, musím vědět proti čemu

- povinnost doručovat do vlastních rukou platí i pro věznice a léčebné ústavy
 - není možno ho nahradit pouze seznámením adresáta s obsahem doručovaného rozhodnutí a jeho založením do osobního spisu
 - doručení takovéto písemnosti musí osoba, které se takto doručuje, vlastnoručně potvrdit a musí jí být umožněno, aby se s obsahem doručovaného rozhodnutí mohla sama náležitě seznámit a rozhodnout se, zda ve vztahu k němu podá opravný prostředek, či nikoliv (R 59/1967)
- pokud nastane situace, že ten, komu se doručuje do vlastních rukou, odmítne písemnost převzít, je třeba to poznamenat na doručence spolu s datem a důvodem odepření
 - písemnost se následně vrátí odesílateli
 - osoba, která takovou písemnost doručuje, musí na doručence navíc poznamenat, že adresát byl poučen o následku bezdůvodného odepření přijetí písemnosti dle § 64a/2 TrŘ

- tímto následkem je to, že pokud soud uzná, že odepření bylo bezdůvodné, je písemnost doručena dnem odepření přijetí
- pokud adresát nebyl upozorněn za následek odepření přijetí písemnosti, nelze tuto považovat za doručenou
- doručení dokumentu do datové schránky dochází v okamžiku, kdy se do určité datové schránky prostřednictvím informačního systému datových schránek úspěšně přihlásí osoba, která má oprávnění pro přístup k danému dokumentu
 - oprávnění se rozlišuje podle toho, zda je daná osoba oprávněna k přístupu ke zprávám s tzv. červeným pruhem, tj. zprávám určeným pouze do vlastních rukou adresáta
 - v případě, že tento přístup nemá, zprávy se této osobě ani nezobrazí, a tudíž nemohou být považovány za doručené okamžikem přihlášení se do datové schránky

- problematické je doručováno osobě, která je pod vlivem návykové látky, tj. alkoholu, omamných a psychotropních látek nebo ostatních látek, která jsou způsobilé nepříznivě ovlivnit její psychiku, její ovládací nebo rozpoznávací schopnosti či sociální chování
 - dle mého názoru by k doručení takové osobě nemělo vůbec dojít; a co osoby tzv. na pohybu?
- Česká pošta, s. p. (monopolní doručovatel) nemá povinnost žádným způsobem zkoumat způsobilost adresáta k převzetí zásilky
 - osoba není schopna se podepsat nebo z důvodu svého zdravotního stavu není schopna převzetí poštovní zásilky jednoznačně potvrdit
 - v tomto případě dodání poštovní zásilky potvrdí svým podpisem jiná vhodná osoba, která mu byla přítomna

Právní moc a vykonatelnost rozsudku - § 139 TŘ

- právní moc – vlastnost rozhodnutí, která se projevuje v nezměnitelnosti a závaznosti navenek – stabilita a právní jistota
 - formální právní moc (nezměnitelnost)
 - materiální právní moc (závaznost)
- vykonatelnost – vlastnost rozhodnutí, znamenající, že obsah rozhodnutí je třeba splnit, a pokud se tak nestane, může být splnění vynuceno

Usnesení § 134 a násl. TŘ

- nejčastější forma rozhodnutí, kterou rozhodují nejen soudy, ale i státní zástupce a policejní orgán
- jeho právní úprava není tak rigidní jako u rozsudku, protože se jím rozhoduje velmi rozmanitý okruh otázek
- usnesení musí obsahovat
- označení orgánu, o jehož rozhodnutí jde
 - nevyhlašuje se „Jménem republiky“
 - uvede se pouze název a sídlo instituce
 - neuvádějí se jména ani funkční označení osob, které se na vydání usnesení podílely

□ den a místo rozhodnutí

□ důležité pro běh lhůt, pro přezkoumání toho, zda rozhodoval v daném okamžiku příslušný orgán

□ výrok usnesení s uvedením zákonných ustanovení, jichž bylo použito

□ jasný srozumitelný a nesmí vzbuzovat pochybnosti o vůli orgánu, který je vydal

□ uvedení konkrétních hmotněprávních a procesněprávních ustanovení, kterých bylo použito

odůvodnění

- rozmanitost usnesení se projevuje pouze v rámcových požadavcích na jejich odůvodnění

poučení o opravném prostředku (stížnosti) - autoremedura

- konkrétní poučení se liší podle druhu a stupně orgánu, který je vydal

usnesení se vyhotovuje písemně (výjimka § 136 TŘ)

- průběh řízení - usnesení o vyloučení veřejnosti, doplnění dokazování, odročení
- způsob provedení důkazu - dožádání

Právní moc a vykonatelnost - § 140 TŘ

- usnesení je pravomocné a vykonatelné např.
 - jestliže zákon proti němu nepřipouští stížnost
 - jestliže zákon sice proti stížnost němu připouští, avšak stížnost ve lhůtě podána nebyla
- usnesení je vykonatelné, i když dosud nenabylo právní moci, jestliže zákon proti němu sice připouští stížnost, avšak nepřiznává ji odkladný účinek nebo stížnost je nepřípustná
 - např. usnesení o vzetí do vazby - § 74/2 TŘ

Trestní příkaz - § 314e a násl. TŘ

- má povahu odsuzující rozsudku, tj. nelze jím zprostit
 - jelikož se nejedná o rozsudek, nevyhlašuje se „Jménem republiky“
- nerozhoduje se v hlavním líčení, ale skutkový stav je spolehlivě prokázán doposud opatřenými důkazy
 - „quod non est in actis, non est in mundo“ - „co není ve spisech, není ve světě“

- trestním příkazem lze uložit
 - trest odnětí svobody do jednoho roku s podmíněným odkladem jeho výkonu
 - domácí vězení do jednoho roku
 - trest obecně prospěšných prací
 - trest zákazu činnosti do pěti let
 - trest zákazu držení a chovu zvířat
 - peněžitý trest
 - trest propadnutí věci
 - vyhoštění do pěti let
 - zákaz pobytu do pěti let
 - trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce do pěti let

□ trestní příkaz obsahuje

□ označení soudu, který trestní příkaz vydal

□ den a místo vydání trestního příkazu

□ označení obviněného (§ 120/2 TŘ)

□ výrok o vině (§ 120/3 TŘ) a uloženém trestu (§ 122/1 TŘ)

□ výrok o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo o vydání bezdůvodného obohacení (§ 228/1 a § 229/1 TŘ), jestliže byl nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení řádně uplatněn (§ 43/3 TŘ)

□ poučení o právu podat odpor

- při podání odporu se ruší trestní příkaz je nezbytné nařídít hlavní líčení – předchozí právní kvalifikací ani druhem a výměrou trestu není soud vázán, je to tak vždy riziko pro osobu podávající si odpor, neplatí zde totiž princip zákaz změny k horšímu

□ trestní příkaz musí být vyhotoven písemně - § 314f TŘ

□ trestní příkaz je vykonatelný okamžikem nabytí právní moci

Řízení o opravných prostředcích

- jedná se o fakultativní stádium trestního řízení, které je výjimkou ze zásady oficiality
- jeho bezprostředním účelem je náprava konkrétního nepravomocného/pravomocného rozhodnutí v zájmu procesních stran
 - jakékoliv rozhodnutí OČTŘ v trestním řízení může být nesprávné
 - zákonodárce nechce, aby rozhodnutí byla nesprávná, nezákonná nebo nespravedlivá, proto konstituuje v TŘ opravné prostředky
- smyslem opravného řízení je zvýšit záruky v tom směru, aby každé rozhodnutí bylo v souladu s požadavky zákonnosti a spravedlnosti

- podstatou opravného řízení je činnost přezkumného orgánu směřující k ověření toho, zda zjištěný skutkový stav a jeho právní posouzení bylo učiněno odpovídajícím procesním postupem a zda o správnosti, zákonnosti a spravedlnosti nevznikají důvodné pochybnosti
- vady skutkové (error in facto) - skutková zjištění
 - jestliže soud nebo jiný OČTŘ nesprávně nebo nedostatečně zjistil skutkový stav
- vady právní (error in iure) – právní kvalifikace
 - výše uvedený orgán sice správně zjistil skutkový stav, ale použil nesprávnou právní kvalifikaci

- vady procesního postupu (error in procedendo) – „nezákonný“ průběh trestního řízení
 - výše uvedený orgán porušil procesní předpisy obsažené v trestním řádu, podle kterých měl postupovat
- opravným prostředkem je procesní úkon strany trestního řízení (§ 12/6 TŘ), popřípadě jiné oprávněné osoby, jehož podáním takové osoby mohou dosáhnout přezkoumání vadného rozhodnutí, resp. mohou dosáhnout vydání jiného rozhodnutí

Řádné opravné prostředky

□ směřují proti rozhodnutí, které doposud nenabýly právní moci

□ stížnost (§ 141 a násl. TŘ)

- lze jí napadnout každé usnesení policejního orgánu
- usnesení státního zástupce nebo soudu jí lze napadnout pouze v případě, že to zákon výslovně připouští a tyto orgány rozhodují v prvním stupni

□ odvolání (§ 245 a násl. TŘ)

- lze jím napadnout každý rozsudek soudu prvního stupně
- proti rozsudku, kterým soud schválil dohodu o vině a trestu lze podat odvolání jen tehdy, není-li v souladu s takovou dohodou, kterou státní zástupce navrhl

□ odpor do trestního příkazu (§ 314g TŘ) – specifický opravný prostředek

- jeho včasným podáním se ruší trestní příkaz, a proto neproběhne žádné přezkumné řízení, ale samosoudce musí ve věci nařídit hlavní líčení (§ 314g/2 TŘ)

Usnesení NS ze dne 28. 11. 2018, sp. zn. 8 Tdo 1365/2018

- v případě, že odvolací soud z podnětu odvolání proti rozsudku rozhodne, že nejde o žalovaný, ani o jiný trestný čin, a věc postoupí jinému příslušnému orgánu podle § 257/1b TŘ, je povinen v odůvodnění rozhodnutí uvést argumenty, o něž uvedený závěr opírá tak, aby vyhověl podmínkám stanoveným v § 134/1d, 2 TŘ
- i v případě, že je věc postupována k projednání jako přešupek, se odvolací soud pro závěr o tom, že nejde nejen o žalovaný, ale ani o žádný jiný trestný čin, musí vypořádat se všemi jeho znaky a s důvody, pro které jednotlivé konkrétní znaky nebyly naplněny

Mimořádné opravné prostředky

- směřují proti rozhodnutí, které je v době jejich podání již pravomocné bez ohledu na to, zda bylo vykonáno či nikoliv
 - rozhodnutí o tomto opravném prostředku lze dosáhnout v trestním řízení zrušením pravomocného a vykonatelného soudního rozhodnutí a jeho případné následné změny
 - z uvedeného důvodu jde tedy o výjimečný postup, protože změna pravomocného rozhodnutí je v rozporu se zásadami závaznosti, nezměnitelnosti a bezpodmínečné vykonatelnosti pravomocného rozhodnutí
 - jde o zásah do právní jistoty, stability a nezměnitelnosti rozhodnutí OČTŘ

□ dovolání (§ 265a a násl. TŘ)

- náprava právních vad a v zákoně vymezených procesních vad postupu řízení (§ 265b TŘ)
- lze jím napadnout jen taxativně vymezená pravomocná rozhodnutí soudu (§ 265a TŘ)
- možno napadat i skutková zjištění, pokud existuje extrémní nesoulad/rozpor mezi skutkovými zjištěními a provedenými důkazy (nelogičnost, pominutí provedeného důkazu); často se podřazuje pod § 265b/g TŘ

□ obnova řízení (§ 277 a násl. TŘ)

- odstranění nedostatků ve skutkovém zjištění na němž je rozhodnutí založeno
- přípustná jen proti taxativně stanoveným rozhodnutím (§ 277 a § 278 TŘ)

□ stížnost pro porušení zákona (§ 266 a násl. TŘ)

- náprava primárně právních vad, ale i vad skutkových a vad procesního charakteru

Dovolání

- došlo-li po podání dovolání proti pravomocnému rozhodnutí soudu k jeho zrušení, popřípadě ke zrušení dovoláním napadeného výroku (např. v souvislosti s uložením souhrnného trestu či společného trestu za pokračování v trestném činu), pak Nejvyšší soud nemůže přezkoumávat již neexistující rozhodnutí nebo výrok. V takovém případě je dovolání proti neexistujícímu rozhodnutí či výroku nepřipustné a je nutno odmítnout je podle § 265i/1a TŘ (usnesení NS ze dne 18. 8. 2020, sp. zn. 6 Tdo 854/2020)
- podané dovolání se posuzuje jako celek, takto se posuzuje i jeho přípustnost, a proto je lze odmítnout podle § 265i/1a TŘ jen v případě, že není přípustné v celém rozsahu (usnesení NS pro mládež, ze dne 25. 11. 2020, sp. zn. 8 Tdo 1121/2020)
- advokáta, který byl obviněnému soudem ustanoven jako obhájce pouze za účelem odstranění vad jím podaného odvolání (§ 251/2 TŘ), nelze považovat za obhájce disponujícího oprávněními v rozsahu uvedeném v § 41/5 TŘ, tj. též právem podat za obviněného dovolání, a není tak obhájcem obviněného, jemuž je třeba doručit opis rozsudku odvolacího soudu (§ 130/2 TŘ). Na běh lhůty k podání dovolání podle § 265e/2 TŘ nemůže mít žádný vliv skutečnost, že mu soud prvního stupně doručil opis takového rozsudku (usnesení NS ze dne 13. 10. 2020, sp. zn. 6 Tdo 1042/2020)

Obnova řízení

- i v řízení o obnově platí, že zrušil-li soud podle § 284/1 TŘ na podkladě návrhu na povolení obnovy v napadeném odsuzujícím rozsudku oddělitelný výrok o uložení jednoho druhu trestu a ponechal-li nedotčený jak výrok o jiném druhu trestu, tak i celý výrok o vině, po právní moci takového rozhodnutí o obnově řízení již nelze pokračovat v trestním stíhání pro překážku věci rozhodnuté [§ 11/1h TŘ] (usnesení VS v Olomouci ze dne 22. 8. 2018, sp. zn. 1 To 51/2018)

Stížnost pro porušení zákona

- stížnost pro porušení zákona podaná jen proti odůvodnění pravomocného rozhodnutí soudu nebo státního zástupce není přípustná (rozsudek NS ze dne 24. 4. 2019, sp. zn. 8 Tz 46/2018)

Osoby oprávněné k podání opravného prostředku

- stížnost (§ 142 TŘ)
 - nestanoví-li zákon něco jiného, může stížnost podat osoba, které se usnesení přímo dotýká nebo která k usnesení dala podnět svým návrhem, k němuž ji zákon opravňuje
 - proti usnesení soudu může podat stížnost též státní zástupce, a to i ve prospěch obviněného
 - proti usnesení o vazbě, o ochranném léčení a o zabezpečovací detenci mohou podat stížnost ve prospěch obviněného též osoby, které by mohly podat v jeho prospěch odvolání - § 247/2 TŘ
 - zpětvzetí stížnosti (do doby, než o ní bude rozhodnuto), resp. zpětvzetí stížnosti se souhlasem obviněného; státní zástupce může i bez souhlasu

□ odvolání (§ 246 TŘ)

- státní zástupce pro nesprávnost kteréhokoli výroku
- obžalovaný pro nesprávnost výroku, který se ho přímo dotýká
- zúčastněná osoba pro nesprávnost výroku o zabrání věci
- poškozený, který uplatnil nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení, pro nesprávnost výroku o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo o vydání bezdůvodného obohacení
- zpětvzetí odvolání (do okamžiku, než se soud odebere k závěrečné podobě – veřejné a neveřejné zasedání), resp. zpětvzetí odvolání se souhlasem obviněného; státní zástupce může i bez souhlasu – obžalovanému běží nové lhůta k podání odvolání

□ v neprospěch obžalovaného jen státní zástupce

- poškozený jen tehdy, pokud jde o povinnost k náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo k vydání bezdůvodného obohacení a jestliže řádně a včas uplatnil nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení

□ ve prospěch obžalovaného sám obžalovaný, státní zástupce a příbuzní obžalovaného v pokolení přímém, jeho sourozenci, osvojitel, osvojenec, manžel, partner a druh; státní zástupce může tak učinit i proti vůli obžalovaného

- je-li obžalovaný omezen na svéprávnosti, může jej i proti vůli obžalovaného za něho v jeho prospěch odvolání podat též jeho zákonný zástupce a jeho obhájce

odpor (§ 314g TŘ)

obviněný

osoby, které jsou oprávněny podat v jeho prospěch odvolání

státní zástupce

□ dovolání (§ 265d TŘ)

- nejvyšší státní zástupce na návrh krajského nebo vrchního státního zástupce anebo i bez takového návrhu pro nesprávnost kteréhokoli výroku rozhodnutí soudu (§ 8/2 zákona o SZ – vedoucího státního zástupce zastupuje jeho náměstek/náměstci)
 - ve prospěch i v neprospěch obviněného
- obviněný pro nesprávnost výroku rozhodnutí soudu, který se ho bezprostředně dotýká
 - obviněný jen prostřednictvím obhájce; podává jen ve prospěch
- je-li obviněný omezen na svéprávnosti, může jej i proti vůli obviněného za něho dovolání podat jeho zákonný zástupce a jeho obhájce
- zpětvzetí dovolání; pokud např. obhájce podá dovolání proti vůli obviněného

□ návrh na povolení obnovy řízení (§ 280 TŘ)

□ v neprospěch obviněného jen státní zástupce

□ ve prospěch obviněného obviněný a též osoby, které by mohly podat v jeho prospěch odvolání

- jestliže by odvolání mohli podat i proti vůli obviněného, mohou proti jeho vůli podat i návrh na povolení obnovy
- takový návrh mohou učinit i po smrti obviněného

□ návrh na povolení obnovy nemohou podat poškozený a zúčastněná osoba

□ zpětvzetí návrhu na povolení obnovy, resp. zpětvzetí odvolání se souhlasem obviněného

□ řízení o povolení obnovy a řízení po povolení obnovy

□ stížnost pro porušení zákona (§ 266 TŘ)

□ ministr spravedlnosti

- může ji podat v prospěch i v neprospěch
- zpětvzetí stížnosti pro porušení zákona
- obviněný může podání stížnosti iniciovat zasláním podnětu ministru spravedlnosti, resp. nejvyššímu státnímu zástupci
- tzv. akademický výrok (§ 268/2 TŘ) - výrok, že byl porušen zákon + že zákon byl porušen ve prospěch obviněného nebo jiné osoby; k akademickému výroku viz dále

Lhůta k podání opravného prostředku

- nezapomeňte na to, jak se počítají lhůty v trestním řízení (§ 60 TŘ) + doručování (§ 62 a násl TŘ)
- stížnost (§ 143 TŘ)
 - stížnost se podává u orgánu, proti jehož usnesení stížnost směřuje, a to do tří dnů od oznámení usnesení
 - jestliže se usnesení oznamuje jak obviněnému, tak i jeho zákonnému zástupci nebo obhájci, běží lhůta od toho oznámení, které bylo provedeno nejpozději
 - osobám, které mohou podat stížnost ve prospěch obviněného (§ 142/2 TŘ), končí lhůta k podání stížnosti tímž dnem jako obviněnému
 - státnímu zástupci však běží lhůta vždy samostatně

□ odvolání (§ 248 TŘ)

- odvolání se podává u soudu, proti jehož rozsudku směřuje, a to do osmi dnů od doručení opisu rozsudku
- jestliže se rozsudek doručuje jak obžalovanému, tak i jeho obhájci a zákonnému zástupci, běží lhůta od toho doručení, které bylo provedeno nejpozději
- jiným osobám (§ 247/2 TŘ), s výjimkou státního zástupce, končí lhůta tímž dnem jako obžalovanému

□ odpor (§ 314g TŘ)

- odpor se podává u soudu, který trestní příkaz vydal, a to do osmi dnů od jeho doručení
- osobám, které mohou podat odvolání ve prospěch obviněného, s výjimkou státního zástupce, končí lhůta týmě dnem jako obviněnému
- jestliže se trestní příkaz doručuje jak obviněnému, tak i jeho obhájci, běží lhůta od toho doručení, které bylo provedeno později

□ dovolání (§ 265e TŘ)

- dovolání se podává u soudu, který rozhodl ve věci v prvním stupni, do dvou měsíců od doručení rozhodnutí, proti kterému dovolání směřuje
- jestliže se rozhodnutí doručuje jak obviněnému, tak i jeho obhájci a zákonnému zástupci, běží lhůta od toho doručení, které bylo provedeno nejpozději

□ obnova řízení

- oprávněné osoby nejsou vázány žádnou lhůtou, tj. mohou ji podat kdykoliv, kdy se objeví zákonem požadované skutečnosti

□ stížnost pro porušení zákona

- ministr spravedlnosti není pro podání stížnosti pro porušení zákona vázán žádnou lhůtou, tj. může ji podat kdykoliv (§ 268/1b TŘ - „byla li podána stížnost opožděně“; obsolentní ustanovení)

- zákon č. 191/2020 Sb., o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru SARS CoV-2 na osoby účastnící se soudního řízení, poškozené, oběti trestných činů a právnické osoby a o změně insolvenčního zákona a občanského soudního řádu
 - nejde-li o orgán činný v trestním řízení, může ten, kdo v době trvání mimořádných opatření při epidemii zmeškal lhůtu k provedení úkonu stanovenou zákony upravujícími trestní řízení nebo na jejich základě, požádat o její navrácení; navrácení povolí orgán činný v trestním řízení, vůči kterému měl být úkon učiněn nebo který je příslušný rozhodovat o opravném prostředku, pokud byla lhůta zmeškána v důsledku omezení plynoucích z mimořádných opatření při epidemii, která znemožňovala nebo podstatně ztěžovala této osobě úkon provést; za podmínek uvedených ve větě druhé lze navrátit i lhůtu k podání dovolání; ustanovení § 61 TR tím není dotčeno
 - o navrácení lhůty je třeba požádat do tří dnů od ukončení nebo zrušení mimořádného opatření při epidemii, z něhož plynulo omezení znemožňující nebo podstatně ztěžující provedení úkonu; lhůta pro podání žádosti podle věty první však neskončí dříve než tři dny po ukončení nebo zrušení nouzového stavu
- navrácení lhůty u opravných prostředků (vyjma chybně neuvedené lhůty v poučení) možné není

Princip revizní

- jsou přezkoumávány všechny výroky napadeného rozhodnutí
 - je přezkoumávána správnost každého výroku z hlediska všech v úvahu přicházejících skutkových či právních vad
 - je přezkoumáváno řízení, které vydání rozhodnutí předcházelo
- revizní princip existuje jako
 - úplný - rozhodnutí je shora uvedeným způsobem přezkoumáváno ve vztahu ke všem dotčeným osobám, i když opravný prostředek byl podán je jednou z nich
 - omezený - rozhodnutí je shora uvedeným způsobem přezkoumáváno pouze ve vztahu k osobě, která si podala opravný prostředek

- omezený revizní princip se realizuje ve vztahu ke stížnosti (§ 147 TŘ)
- je to odůvodněno velmi krátkou lhůtou pro její podání (tři dny dle § 143 TŘ) a
- rozmanitostí a charakterem záležitostí, o nichž se usnesením rozhoduje

Princip vymezeného přezkoumání

- orgán rozhodující o opravném prostředku je vázán vymezením rozsahu napadených výroků a vytýkanými vadami
- realizuje se u
 - odvolání (§ 254 TŘ) – jen vady, které byly vytýkány, vady, které vytýkány nebyly, pokud mají původ ve vytýkaných vadách nebo mají vliv na vytýkané vady, pokud odvolání směřuje do výroku o vině, přezkoumá se i výrok o trestu
 - dovolání (§ 265f TŘ) – který výrok, v jakém rozsahu a z jakých důvodů je napadán a čeho se dovolatel domáhá; lze měnit je po dobu trvání lhůty pro podání odvolání
 - stížnosti pro porušení zákona (§ 267 TŘ) - který výrok, v jakém rozsahu a z jakých důvodů je napadán a čeho se ministr spravedlnosti domáhá; v průběhu řízení nelze měnit

- podáním odporu (§ 314g/2 TŘ) se trestní příkaz ruší, aniž by byl přezkoumáván, proto stanovení rozsahu přezkumné povinnosti nepřichází v úvahu
 - odpor tedy nemusí být odůvodněn
- při podání návrhu na povolení obnovy řízení se nepřezkoumává správnost rozhodnutí ve věci samé, ale pouze, zda jsou tu předpoklady pro nové řízení ve věci (§ 278 TŘ)
 - vyjdou-li najevo skutečnosti nebo důkazy soudu dříve neznámé, které by mohly samy o sobě nebo ve spojení se skutečnostmi a důkazy známými už dříve odůvodnit jiné rozhodnutí o vině nebo o přiznaném nároku poškozeného na náhradu škody

Princip apelace

- pokud orgán konající přezkumné řízení o opravném prostředku zjistí nesprávnost napadeného rozhodnutí, uvedené rozhodnutí zruší, sám jeho vady napraví a znovu bezvadně rozhodne
- je typický pro řízení o řádných opravných prostředcích, resp. dle stávající právní úpravy u nich existuje kombinace principu apelačního a kasačního
 - u stížnosti je umožněno orgánu vyššího stupně rozhodnout věci při zjištění méně závažných vad rozhodnutí či řízení, které mu předcházelo, aniž by bylo nutno věc vracet prvostupňovému orgánu
 - odvolací soud je oprávněn po zrušení napadeného rozsudku sám rozhodnout, přičemž se může odchýlit od zjištěného skutkového stavu

Princip kasace

- pokud orgán konající přezkumné řízení o opravném prostředku zjistí nesprávnost napadeného rozhodnutí,, uvedené rozhodnutí zruší a věc vrátí k novému projednání do první instance
- je typický pro řízení o mimořádných opravných prostředcích (§ 265I/1, § 270/1 TŘ)
 - i v jejich rámci sice existuje apelační princip, ale Nejvyšší soud může rozhodnout vždy jen na základě skutkového stavu, který byl v napadeném rozhodnutí správně zjištěn, protože změna skutkového stavu nepřichází v úvahu
 - je to mimo jiné i vyjádřením toho, že těžiště dokazování by měl být v řízení před soudem, resp. soudem nalézacím (prvoinstančním)

Účinek devolutivní

- rozhodnutí o opravném prostředku se přenáší na jiný orgán než ten, který rozhodoval v původním řízení
 - zpravidla se jedná o orgán nadřízený
- výjimkou je
 - stížnost proti rozhodnutí policejního orgánu - tam rozhoduje dozorový státní zástupce (státní zástupce jako „pán přípravného řízení“)
 - stížnost proti rozhodnutí o zajištění majetku a o uložení pořádkové pokuty - zde rozhoduje soud (§ 146a TŘ)
- řízení o odvolání a stížnosti má zásadně devolutivní účinek
 - výjimkou je autoremedura ve vztahu ke stížnosti (§ 146/1 TŘ)
 - autoremedura - orgán, který rozhodnutí vydal, sám plně vyhoví opravnému prostředku a původní rozhodnutí změní

- v řízení o dovolání a stížnosti pro porušení zákona rozhoduje zásadně Nejvyšší soud (§ 265c a § 266/1 TŘ)
 - jedná se o tzv. centralizované opravné prostředky

- návrh na povolení obnovy řízení nemá zpravidla devolutivní účinek (§ 281 TŘ)
 - v jejím rámci se řeší především skutkové otázky, ke kterým má blíže soud prvního stupně
 - o povolení obnovy rozhoduje ten soud, který je oprávněn rozhodovat o obžalobě

Účinek suspenzivní

- podaný opravný prostředek má za následek odklad výkonu rozhodnutí
 - výkonem rozhodnutí by byl účel opravného prostředku zmařen nebo by nepřiznání tohoto účinku znamenalo neodčinitelnou újmu
- suspenzivní účinek je přiznán
 - vždy odvolání (§ 245/2 TŘ)
 - odvolání podané jen poškozeným nebo jen zúčastněnou osobou nebrání tomu, aby ostatní části rozsudku nabyly právní moci a byly vykonány; stejně tak odvolání týkající se jen některého z více obžalovaných nebrání tomu, aby rozsudek u ostatních obžalovaných nabyl právní moci a byl vykonán (§ 139/2 TŘ)

- u stížnosti, jen pokud tak stanoví zákon (§ 141/4 TŘ)
- u obnovy řízení, jestliže tak rozhodne soud (§ 282/3 TŘ) - vzhledem k povaze skutečností a důkazů, jež nově vyšly najevo, odložit nebo přerušit výkon trestu pravomocně uloženého v původním řízení
- u dovolání může na návrh předsedy senátu soud prvního stupně rozhodnout Nejvyšší soud o odkladu nebo přerušení výkonu napadeného rozhodnutí (§ 265h/3 TŘ) - např. obviněný ještě nenastoupil uložený nepodmíněný trest odnětí svobody
- u stížnosti pro porušení zákona může obdobně postupovat ministr spravedlnosti a po jejím podání Nejvyšší soud na návrh ministra spravedlnosti nebo i bez takového návrhu (§ 275/4 TŘ) - podle dosavadní praxe může soud zohlednit zejména povahu a závažnost vytýkaného pochybení, druh uložené sankce, délku nevykonané části trestu či ochranného opatření, existenci některého ze zákonných důvodů vazby na straně obviněného a očekávanou délku studia spisu a projednávání věci vzhledem k její složitosti

Beneficium cohesionis – dobrodiní záležející v souvislostech

- podstatou je změna rozhodnutí i ve prospěch té osoby, která opravný prostředek nepodala, jestliže jí prospívá důvod, pro které bylo změněno rozhodnutí ve prospěch osoby, která jej podala
 - jde o faktický průlom do neměnitelnosti rozhodnutí vyplývajícího z jeho právní moci
 - projevuje se jak u řádných (stížnost - § 150/2 TŘ a odvolání - § 261 TŘ), tak i mimořádných opravných prostředků (dovolání - § 265k/2 TŘ, stížnost pro porušení zákona - § 269/2 TŘ a obnova řízení - § 285 TŘ)

□ pro jeho uplatnění jsou stanoveny zpravidla tyto podmínky

- proti rozhodnutí byl podán opravný prostředek a tomu bylo vyhověno alespoň ohledně jedné z osob, kterou nebo v jejíž prospěch byl tento podán
- důvod, pro který rozhodující orgán rozhodl ve prospěch takové osoby prospívá též další osobě, ohledně níž opravný prostředek podán nebyl
 - jde o tzv. společný důvod
- jde o rozhodnutí orgánu vyššího stupně, který se rozhoduje zároveň o všech osobách, kterých se týká tzv. společný důvod, a proto nesmí jít o případ, že by např. jedna věc byla vyloučena k samotnému projednání

Zákaz reformace in peius – zákaz změny k horšímu

- požadavek zákazu zhoršení postavení osoby, která podala opravný prostředek nebo v jejíž prospěch byl podán jinou oprávněnou osobou
 - opravné řízení se tak vede výhradně v její prospěch
- výjimkou je situace, kdy opravný prostředek je podán v neprospěch této osoby
 - může jej podat např. státní zástupce nebo poškozený do výroku o výši škody

□ zákaz změny k horšímu se uplatní u

- stížnosti (§ 150/1,3 TŘ) - orgán rozhodující o stížnosti nemůže z jejího podnětu změnit usnesení v neprospěch osoby, která stížnost podala nebo v jejíž prospěch byla stížnost podána
- odvolání (§ 259/4, § 264/2 TŘ) - odvolání SZ v neprospěch; byl-li napadený rozsudek zrušen jen v důsledku odvolání podaného ve prospěch obžalovaného, nemůže v novém řízení dojít ke změně rozhodnutí v jeho neprospěch
- dovolání (§ 265s/2 TŘ) - bylo-li napadené rozhodnutí zrušeno jen v důsledku dovolání podaného ve prospěch obviněného, nemůže v novém řízení dojít ke změně rozhodnutí v jeho neprospěch
- stížnosti pro porušení zákona (§ 273 TŘ) - jestliže soud vyslovil, že zákon byl porušen v neprospěch obviněného, nemůže v novém řízení dojít ke změně rozhodnutí v jeho neprospěch

□ u obnovy řízení se týká jen výroku o trestu

- v obnoveném řízení lze uznat pachatele vinným i těžším trestným činem, nelze mu však uložit přísnější trest (§ 289b TŘ)

□ neuplatní se u odporu

- při podání odporu se ruší trestní příkaz je nezbytné nařídit hlavní líčení – předchozí právní kvalifikací ani druhem a výměrou trestu není soud vázán

□ zákaz reformace in peius se uplatňuje proto, aby nesprávná rozhodnutí byla obviněným a v jeho prospěch dalšími oprávněnými osobami napadána a přezkoumávána příslušným orgánem vyššího stupně, aniž by tyto osoby měly obavu z rizika zhoršení své situace nebo situace osoby, v jejíž prospěch byl opravný prostředek podán

Usnesení NS ze dne 27. 1. 2021, sp. zn. 3 Tdo 1383/2020

- v řízení o uložení ochranného léčení se uplatní zásada zákazu reformationis in peius i za situace, kdy k opravnému prostředku podanému obviněným bylo zrušeno rozhodnutí, jimž mu bylo uloženo ambulantní psychiatrické ochranné léčení a soudu přikázáno věc znovu projednat a rozhodnout, a poté bylo zjištěno, že s ohledem na vývoj jeho duševní poruchy jsou u něj splněny podmínky pro uložení tohoto léčení již v ústavní formě
- s ohledem na zákaz reformationis in peius je v takovém případě vyloučeno obviněnému uložit ústavní formu psychiatrického ochranného léčení

Usnesení NS ze dne 17. 5. 2017, sp. zn. 7 Tdo 566/2017

- změnil-li odvolací soud jen na podkladě odvolání obviněného rozsudek soudu prvního stupně tak, že zrušil výrok o trestu obecně prospěšných prací ve výměře 150 hodin a nově mu uložil trest odnětí svobody na 6 měsíců, jehož výkon podmíněně odložil na zkušební dobu 18 měsíců, rozhodl v neprospěch obviněného, a porušil tak zákaz reformationis in peius ve smyslu § 259/4 TŘ
- s ohledem na zákonem stanovené podmínky výkonu těchto druhů trestů a jejich konkrétní dopady do poměrů obviněného nově uložený trest zhoršil jeho postavení

Tzv. akademický výrok - IV.ÚS 706/20 ze dne 28. 4. 2020

- akademický výrok nemůže sám o sobě právní moc dřívějších rozhodnutí prolomit
- akademický výrok, jímž Nejvyšší soud deklaruje svůj názor na výklad objektivního práva, totiž není způsobilý vyvolávat v rovině subjektivních práv konkrétní osoby (účastníka původního trestního řízení) žádné právní následky
- ústavní stížností napadený rozsudek Nejvyššího soudu se nijak nedotkl žádného rozhodnutí vydaného předtím obecnými soudy v daném trestním řízení, a to ani v rovině formální (žádné z nich nebylo formálně zrušeno), tak v rovině materiální (právní následky jimi vyvolané nadále trvají)
- rozsudek Nejvyššího soudu působí toliko prospektivně (působit do budoucna) a může představovat do budoucna pouze vodítko pro výklad podústavního práva obecnými soudy (účelem je sjednocování judikatury), v žádném případě však nemohl zhoršit právního postavení stěžovatele a není vůbec způsobilý zasáhnout do jeho subjektivních práv

Děkuji za pozornost

Otázky...???

prof. JUDr. Marek Fryšták, Ph.D.

Katedra trestního práva

Právnická fakulta Masarykovy univerzity

Veveří 70, 611 80 Brno

Tel. + 420 549 493 870, Fax. + 420 541 213 162

E-mail: Marek.Frystak@law.muni.cz